

Ilmasto- ja energiastrategian aloitusseminaari

Energiateollisuuden odotuksia hallituksen ilmasto- ja energiastrategialta

Ilmasto- ja energiastrategia on Energiateollisuuden näkökulmasta hallituksen keskeisin ja kokonaisvaltaisin työkalu yhtäältä hallituksen ilmastotavoitteen (hiilineutraalius 2035 mennessä) ja Suomen EU-ilmastotavoitteiden saavuttamisen näkökulmasta ja toisaalta kansallisen energiajärjestelmämme kehittämisen ja sitä kautta energian saatavuuden, hinnan ja kansallisen kilpailukyvyn kannalta. Koska energia-ala on murroksessa ja ilmastohaaste akuutti, on strategiatyö nyt erityisen tärkeää.

Perusskenaarion merkitys

Ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi on keskeistä, että strategian taustaksi laaditaan päivitetty skenaario päästöjen perusuran osalta. Tämän pohjaksi tulee laatia mahdollisimman luotettava arvio eri toimialojen ja toimintojen markkinakehityksestä näköpiirissä olevassa toimintaympäristössä ja tiedossa olevan lainsäädännön osalta. Tämä siksi, että strategiassa linjattavien toimenpiteiden on perustuttava parhaaseen tietoon ja kohdistuttava niihin toimintoihin, joiden osalta on saatavissa pitkällä aikavälillä ilmaston ja talouden kannalta parhaat vaikutukset.

Energiateollisuus on pitänyt ongelmallisena, että viimeaikainen poliittinen keskustelu ja päätöksenteko on perustunut pitkälti historiassa toteutuneisiin päästöihin ja arvioon kansallisten politiikkatoimien vaikutuksista niihin. Energiatoimiala on suuressa murroksessa, jossa historiapäästöjen avulla ei voi tehdä arviota tulevasta. Markkinakehityksellä (energian hinnat, kysyntä, teknologian hinnat ja kehitys jne.) ja EU:n yhteisillä politiikkatoimilla on paljon kansallisia päätöksiä suurempi vaikutus tulevaan päästökehitykseen ja muuhun energiajärjestelmän kehitykseen.

Ilmastoneutraalit tiekartat antavat eväät politiikkatoimille

Eri toimialat ovat laatineet ilmastoneutraalit tiekarttansa. Ne ovat kunkin toimialan oma näkemys siitä, miten ilmastoneutraalius voidaan saavuttaa, aikatauluineen ja reunaehtoineen. Energiateollisuuden mielestä näiden tiekarttojen tulisi olla koko ilmasto- ja energiastrategian toimenpiteiden perusta, koska toimialat tuntevat oman kehityksensä parhaiten ja niiden on helpointa sitoutua toimiin, joita ovat itse tuoneet esille. Tiekarttatyö myös osoitti toimialojen vastuullisuuden. Erityisesti teollisuuden tiekartoissa tavoitellaan paljon suurempaa kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistä kuin mitä hallitus oli itse aiemmin arvioinut.

EU:n reunaehdot muuttuvat

EU:n komissio on juuri päättänyt esittää EU:n ilmastotavoitteen kiristämistä vähintään 55 % päästövähennykseen vuoteen 2030 mennessä. Kiristys voimassa olevaan, edellisellä kaudella hyväksyttyyn tavoitteeseen on ilmastomuutoksen torjunnan kannalta perusteltu, mutta huomattava. Arviomme mukaan on hyvinkin mahdollista, että Suomen oman, sinänsä kunnianhimoisen ilmastotavoitteen aikataulua joudutaan aikaistamaan ainakin joiltain osin. EU-päätökset voivat asettaa myös muita reunaehtoja Suomen tavoitteille ja toimenpiteille.

EU:n komissio aikoo tehdä uusia esityksiä myös mm. uusiutuvan energian direktiivistä ja energiatehokkuusdirektiivistä sekä on jo antanut useita strategioita, joita seuraava lainsäädäntö vaikuttaa keskeisesti Suomen toimintaympäristöön ja kansalliseen säädäntöön.

On välttämätöntä, että I&E-strategian valmistelussa otetaan huomioon EU:n päätöksenteko. Se asettaa työlle omat aikatauluhaasteensa. Samalla tämä antaa Suomelle mahdollisuuden vaikuttaa EU:n yhteiseen päätöksentekoon Suomen tavoitteita tukevasti.

Markkinat ja yritysten kyky kehittää ratkaisuja keskiöön

Ilmastotavoitteet edellyttävät valtavia muutoksia tavoissa tuottaa, siirtää, varastoida ja käyttää energiaa. On mahdoton ajatus, että kansallisilla tai muilla julkisilla varoilla olisi ratkaiseva rooli saada tämä muutos aikaan. Keskeistä on, miten markkinavoimat valjastetaan palvelemaan tavoitetta. EU:n päästökauppajärjestelmä on tähän jo olemassa oleva erinomainen työkalu. Se hinnoittelee tavoitteen ja antaa yrityksille mahdollisuuden toteuttaa sen mahdollisimman kustannustehokkaasti. Päästökaupan rooli on täysin keskeinen myös Suomen omissa kansallisissa ilmastotavoitteissa. Päästökauppaa tulee vahvistaa ja laajentaa sen käyttöä uusille sektoreille, ensi sijassa koskemaan kaikkea lämmitystä. EU:n komission ehdotuksessa se laajennettaisiin koskemaan kaikkea fossiilisen polttoaineen käyttöä. Pidämme tätä haastavana, mutta innostavana mahdollisuutena, jota Suomen kannattaa tukea.

Panostukset osaamiseen ja uuden teknologian kehittämiseen ja käyttöönottoon

Osaaminen, teknologian kehittäminen, uusien tuotteiden ja palveluiden kokeilu, käyttöönotto ja kaupallistaminen paitsi nopeuttavat kansallisia ilmastotoimia, ennen kaikkea mahdollistavat sen, että Suomi saa osansa huimasti kasvavista ilmastoratkaisumarkkinoista ja saa sen myötä uutta vientiteollisuutta, työtä ja toimeentuloa. Samalla Suomi voi olla edistämässä ilmastomuutoksen torjuntaa paljon omia päästövähennyksiään suuremmassa roolissa nk. hiilikädenjäljen ansiosta. Valtion on lisättävä panostuksia osaamisen ja teknologiarahoitukseen sekä tuettava uuden teknologian käyttöönottoa. Näihin voidaan hyödyntää myös mm. EU:n elpymis- ja vakautusmekanismin rahoitusta.

Investointiympäristön edistäminen

Investoinnit ovat energiamurroksen ja päästövähennyksen keskiössä. Energiatoimiala investoi Suomen teollisuudesta ylivoimaisesti eniten. Alan investoinnit ovat noin 2,5 miljardia vuodessa, josta tällä hetkellä noin puolet kohdistuu energian tuotantoon ja puolet energiaverkkoihin. Tiekarttojensa perusteella myös muut teolliset toimialat siirtyvät ilmastoneutraaleiksi investointien kautta. Teollisuus investoi, kun siihen on edellytykset eikä energiateollisuus tarvitse yhteiskunnan suoraa taloudellista tukea investoinneilleen.

Keskeistä on luoda Suomesta houkutteleva investointiympäristö niin teollisille investoinneille yleisesti kuin energiainvestoinneille, uuden teknologian ja T&K-investoinneille erityisesti. Se edellyttää osaamis pohjan vahvistamista, kokeilukulttuurin edistämistä, uuden teknologian rahoitusta, vakaata verotusympäristöä, ennakoitavaa ja johdonmukaista energiapolitiikkaa sekä sujuvia ja ennakoitavia viranomaispäätöksiä kaavoitus-, luvitus- ja valitusprosesseissa.

Hallituksen budjettiriihessä käynnistämä prosessi energiaverotuksen tiekartan valmistamiseksi on yksi keskeinen tekijä tässä toimintaympäristön kehittämisessä.

Energiajärjestelmää on kehitettävä kokonaisuutena, verkkojen ja muun infrastruktuurin rooli keskeinen

Käynnissä oleva energiamurros ilmastoneutraaliin, asiakaskeskeiseen ja eri energiajärjestelmät integroivaan energiajärjestelmään luo uusia haasteita, joiden ratkaisemiseen on I&E-strategiassa kiinnitettävä huomiota.

Vähennettäessä päästöjä runsaasti, yhteiskunta sähköistyy teollisuudessa, liikenteessä ja lämmityksessä. Samalla sähköntuotanto kehittyy yhä vähemmän polttoon perustuvaksi ja vaikeammin säädettäväksi.

Oleellista on huolehtia siitä, että järjestelmän säätökyky erityisesti vesivoiman osalta vähintäänkin säilyy nykyisellään. Markkinoiden toiminnasta on huolehdittava, jotta oikeat hintasignaalit ohjaavat energian käyttöä. Tämän lisäksi joustavuuden kasvattamiseen tarvitaan energian varastointia, joustavaa kulutusta ja eri energiajärjestelmien välistä yhteistyötä. Varastojen, Power-to-X-ratkaisujen, puhtaiden kaasujen ja kysyntäjoustojen potentiaaleja on edistettävä.

Käsityksemme mukaan ilmastotavoitteen mukainen päästöjen vähentäminen ei teknisesti onnistu energian toimitusvarmuudesta huolehtien, ellei energiajärjestelmien (sähkö, kaasu, lämpö, teollisuus, liikenne) välinen integraatio toimi. Eikä tämä onnistu ilman vahvoja energiaverkkoja (sähkö, kaukolämpö, kaasu). Suomessa on onneksi jo valmiiksi hyvä ja vahva energiainfrastruktuuri ja verkkoihin on investoitu paljon. I&E-strategian on huolehdittava siitä, että verkkoja voidaan hyödyntää ja niihin kannattaa jatkossakin investoida.

Energia-asiakkuudet ja palvelut muuttuvat

Kaiken kokoisten energia-asiakkaiden rooli energiajärjestelmässä kasvaa. Jopa kotitaloudet ja pienyritykset tulevat investoimaan omaan sähkön- ja lämmöntuotantoon sekä sähkö- ja lämpövarastoihin ainakin lämpöpumppujen, aurinkopaneelien ja sähköautojen muodossa. Samalla asiakkaiden tarpeet energiapalveluille kehittyvät. Asiakkaiden energiajärjestelmien optimointi ja vuorovaikutus yhteiseen energiajärjestelmään tulevat uusiksi palveluiksi. Suomella on tässä kehityksessä erinomaiset mahdollisuudet kehittyä yhdeksi johtavaksi maaksi uusien palvelujen ja ratkaisujen kehittäjänä, koska olemme tällä hetkellä edelläkävijöitä älyratkaisujen käyttöönotossa ja meillä on paljon kehitykseen liittyviä teknologiayrityksiä ja start-upeja.

Tätä kehitystä tulee vauhdittaa tuotekehityspanoksia kasvattamalla ja kokeilukulttuuria edistämällä sekä avointa dataa tarjoamalla.

Yhteistyö lähialueiden kanssa keskeistä

Energiamarkkinat ovat pääosin rajat ylittäviä. Erityisesti sähkö- ja kaasumarkkinoihin liittyvien ratkaisujen osalta on toimittava tiiviissä yhteistyössä Pohjoismaiden ja Baltian maiden kanssa. Suomen olisi kommunikoidava oma strategiansa näiden maiden kanssa ja vastaavasti vuorovaikutettava kumppaniemme kanssa heidän vastaavien strategiaprosessiensa osalta.

Lisätiedot: Jukka Leskelä, toimitusjohtaja, 050 593 7233